

Talousvyöhykkeen merituulivoimalaki

23.5.2024

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

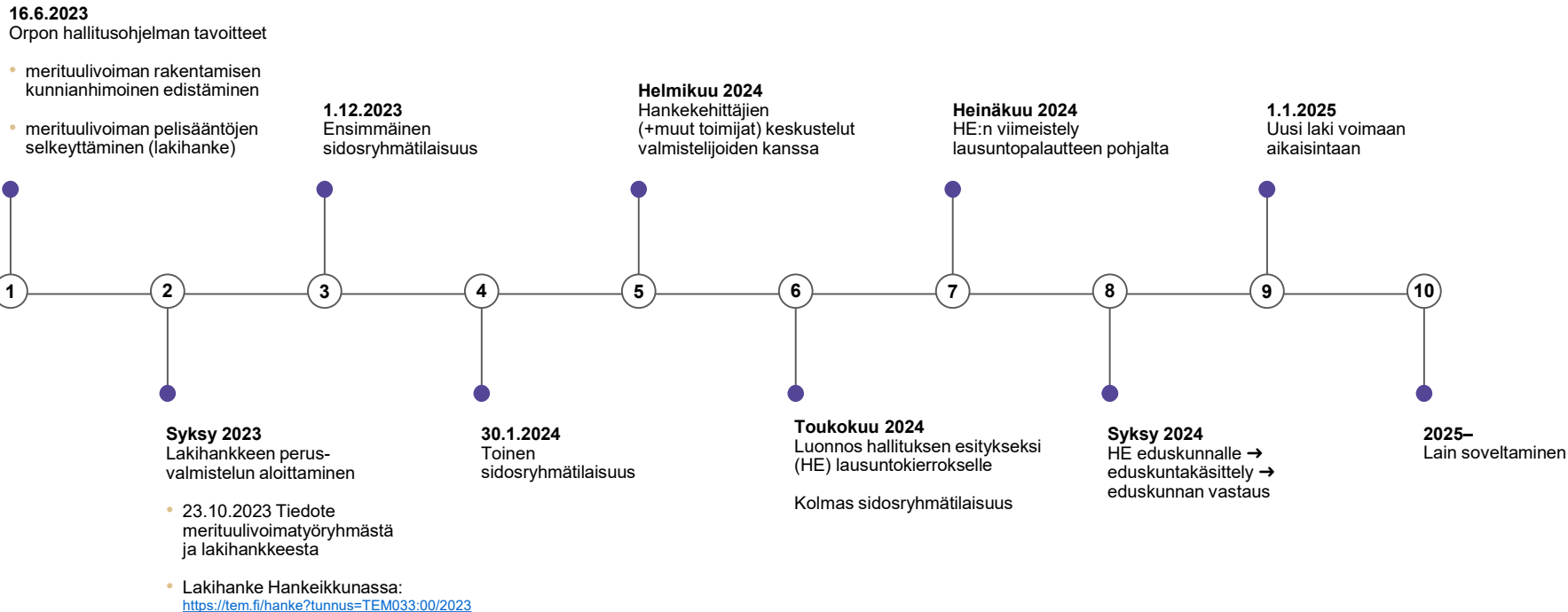
Lakihankkeen tausta

- Taustalla Petteri Orpon hallitusohjelma: merituulivoiman pelisääntöjen selkeyttäminen Suomen talousvyöhykkeellä
- Talousvyöhyke: Kansainvälistä merialuetta ulommilla merialueilla – Suomella oikeus hyödyntää taloudellisesti
- Uudella lailla siirryttäisiin toimijälähtöisestä merituulivoimahankkeen aluevalinnasta valtiojohtoiseen valintaan
- Eesityksen tavoitteena on edistää merituulivoimaa talousvyöhykkeellä, selkeyttää talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeita koskevaa sääntelyä ja varmistaa, että oikeudet merituulivoiman hyödyntämiseen myönnetään tasapuolisella, läpinäkyvällä ja ennakoitavalla tavalla
- Lakien on tarkoitus tulla voimaan 2025 alusta

Suomen talousvyöhykkeen merituulivoimaa koskeva erillislaki

Lakihankkeen etenemisen vaiheet (arvioitu aikataulu)

Uuden talousvyöhykkeen merituulivoimalain keskeinen sisältö

1. Valtioneuvosto tekee päätöksen kilpailutettavasta merialueesta
2. Energiavirasto järjestää kilpailutuksen
3. Voittaja voi hakea valtioneuvostolta hyödyntämislupaa

Soveltamisala

- Tuulienergian hyödyntäminen ja siihen tähtäävät tutkimukset talousvyöhykkeellä
 - Tuulienergian hyödyntämiseen kuuluisivat tuulivoimalat ja niihin liittyvät rakennukset, kuten sähköasemat ja vetylaitokset
- Kaapeleiden asentamiseen ja käyttöön sovellettaisiin jatkossakin nykyistä talousvyöhykelakia
 - Voimaloiden sijainnit ja liittymispiste mantereella eivät ole tiedossa vielä uuden lain mukaista hyödyntämisoikeutta myönnettäessä
 - Kaapelireittien tutkimiseen ei kuitenkaan tarvita erillistä lupaa sillä alueella, jolle hyödyntämislupa myönnetään

Talousvyöhykkeen merituulivoima-alue

- Valtioneuvosto päättää talousvyöhykkeellä sijaitsevan alueen osoittamisesta merituulivoimakäyttöön (*talousvyöhykkeen merituulivoima-alue*) sekä alueen kilpailuttamisesta työ- ja elinkeinoministeriön esittelystä
 - Päätös voi sisältää yhden tai useamman merituulivoima-alueen, kilpailutuksen aikataulun sekä alueen hyödyntämistä koskevia ehtoja, joiden tulee olla toimijoiden tiedossa ennen kilpailutuksen osallistumista
 - Päätökselle tehdään suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointi (SOVA)
- Alueen valinnassa voidaan hyödyntää merialuesuunnitelmaa, joka ei kuitenkaan ole sitova
- Valtioneuvoston tulee huomioida alueen valinnassa yhteiskunnan kokonaisetut
 - Muun meren käytön, erityisesti kalastuksen ja merenkulun, sekä ympäristötekijöiden huomiointi
 - Aluevesille sijoittuvat hankkeet
 - Sähkön siirron mahdollisuudet ja kustannukset kantaverkon kannalta
 - Alueen soveltuvuus merituulivoimakäyttöön

Kilpailutuksen järjestäminen

- Tuulienergian hyödyntäminen ja siihen tähtäävät tutkimukset edellyttävät valtioneuvoston myöntämää hyödyntämislupaa
- Oikeus hakea hyödyntämislupaa ratkaistaan kilpailutuksella
- Energiavirasto järjestää kilpailutuksen
- Energiavirasto voi päättää saman meritulivoima-alueen kilpailutuksesta kerran uudelleen, jos voittaja ei haluakaan hyödyntää oikeuksiaan ja alkaa edistää hanketta

Kilpailutusmenettely

- Voittaja valitaan tarjotun hyödyntämismaksun ja laadullisten tekijöiden perusteella
 - Valintakriteereistä säädetään asetuksella
 - Laadulliset tekijät voivat koskea tarjoajan taloudellista tilaa, kokemusta, osaamista ja muuta kykyä edistää hanketta, hankkeen ympäristövaikutuksia, paikallisen hyväksyttävyyden edistämistä, verkkoon liittämistä, turvallisuutta sekä EU-sääntelyssä edellytettäviä seikkoja
- Yksi tarjoaja voisi voittaa vain yhden alueen kilpailutuksen, jos samanaikaisesti järjestetään kilpailutus useammasta alueesta
 - Tarjoajan tulee ilmoittaa alueiden ensisijaisuusjärjestys
- Kilpailutusmallista tullaan säätämään tarkemmin asetuksella
- Kilpailutusmenettely (ja hyödyntämislupamenettely) on rakennettu täyttämään EU:n käyttöoikeussopimusdirektiivin vaatimukset – menettelyssä sovelletaan osin hankintalakia

Tarjous

- Kilpailutukseen osallistumiseksi tulee toimittaa Energiavirastolle tarjous sähköisesti viimeistään ilmoitettuna määräpäivänä
- Energiaviraston tulee määräajoista päättäessään ottaa huomioon kilpailutuksen luonne ja määräajan riittävyys
- Tarjoaja ei saa määräpäivän jälkeen peruuttaa tarjouta tai oma-aloitteisesti muuttaa sitä
- Jos kilpailutusmalli tulee sisältämään useamman tarjouskierroksen, Energiavirasto antaa mahdollisuuden korottaa tarjottua hyödyntämismaksua

Kilpailutukseen osallistuminen

- Kilpailutukseen on oikeus osallistua yrityksellä, yhteisöllä tai niiden ryhmittymällä
- Osallistujalla on oltava riittävä osaaminen, kokemus ja taloudelliset valmiudet merituu-livoimahankkeen edistämiseen
- Konsernista voi osallistua kilpailutukseen yksin tai osana ryhmittymää vain yksi yritys
- Kilpailutukseen ei voi osallistua, jos
 - yhteisöllä, yrityksellä tai sen konserniyrityksellä on yksin tai yhdessä yksinoikeus kolmeen tai useampaan aluevesillä, talousvyöhykkeellä tai Ahvenanmaan merialueilla sijaitsevaan merituu-livoima-alueeseen, jolla tuulivoimapuistoa ei ole otettu käyttöön
 - yhteisö, yritys tai sen konserniyritys on aiemmin voittanut kilpailutuksen, joka koskee suurimmalta osaltaan samaa aluetta, mutta ei ole ottanut alueella tuulivoimapuistoa käyttöön
- Kilpailutukseen osallistujat eivät saa tehdä kilpailutukseen liittyvää kiellettyä yhteistyötä

Osallistumismaksu

- Kilpailutuksen osallistujan tulee suorittaa Energiavirastolle osallistumismaksu
- Maksulla kustannetaan kilpailutuksen järjestämisestä Energiavirastolle aiheutuvia kustannuksia
- Osallistumismaksu on tarjouskohtainen
- Maksua ei palauteta
- Energiaviraston arvion mukaan maksun suuruus olisi 13 000 e

Osallistumisvakuus

- Osallistujan on annettava osallistumisvakuus
- Osallistumisvakuudella pyritään erityisesti varmistamaan tarjoajan sitoutuminen hankkeen edistämiseen
- Vakuuden tulee olla voimassa 12 kk tarjouksen jättämisen määräpäivästä
- Kilpailutuksen voittajan vakuuden tulee olla voimassa siihen asti, että se on asettanut toisen vakuuden: edistämismakuuden
- Energiavirasto vapauttaa muiden kuin voittajan osallistumisvakuuden 3 kk kuluessa kilpailutuksen tulosta koskevan päätöksen tekemisestä
- Vakuuden määrästä säädetään asetuksella

Kilpailutuksen keskeyttäminen

- Energiaviraston tulee keskeyttää kilpailutus, jos
 - osallistujia on poissulkuperusteiden ja mahdollisten esivalintakriteerien jälkeen vähemmän kuin kolme
 - jos tarjottavalle hyödyntämismaksulle on asetettu minimitaso, joka ei täyty

Hyödyntämislupa

- Hyödyntämislupa antaa oikeuden hyödyntää talousvyöhykkeen tuulienergiaa ja tehdä siihen tähtäävää tutkimusta
 - Tuulienergian hyödyntämiseen kuuluisivat tuulivoimalat ja niihin liittyvät rakennukset, kuten sähköasemat ja vetylaitokset
- Hyödyntämislupa koskee kilpailutettua aluetta
- Hyödyntämislupa myönnetään kilpailutuksen voittajalle
 - Yhteisö/yritys, ei ryhmittymä
- Antaa yksinoikeuden vain alueen merituulivoimakäyttöön
- Mahdollistaa tutkimisen ja rakentamiseen vaadittavien lupien hakemisen
- Voidaan myöntää ehdollisena, vaikka päätös kilpailutuksen tuloksesta ei olisi lainvoimainen
- Hyödyntämislupaa on haettava viimeistään 3 kk kuluttua lainvoimaisesta kilpailutuspäätöksestä

Hyödyntämisluvan ehdot

- Hyödyntämisluvassa on annettava tarpeelliset määräykset
 - Tarjotun hyödyntämismaksun maksusta
 - Voittaneeseen tarjoukseen sisältyvien laadullisten tekijöiden noudattamisesta
 - Määräajoista ja muista edistymisen kannalta olennaisista seikoista
 - Tutkimuksista
 - Edistämismaksuudesta
 - Muista seikoista, jotka ovat turvallisuuden tai talousvyöhykelain mukaan valtiolle kuuluvien oikeuksien tai velvollisuuksien kannalta tarpeellisia
- Tutkimusten tulokset on toimitettava työ- ja elinkeinoministeriölle
- Voidaan määrätä, että tuotettu energia tai osa siitä on tuotava Suomeen
- Annetaan määräajaksi
 - Voimassaoloa voidaan rajata niin, että tietyn määräajan jälkeen koskee ainoastaan aluetta, jolle merituulivoimahanke sijoittuu

Edistämisvakuus

- Pääasiallisena tarkoituksena varmistaa, että hanketta edistetään riittävällä tahdilla
- Annettava Energiavirastolle 2 kk kuluessa hyödyntämislupapäätöksestä
- Oltava voimassa siihen asti, että tuulivoimapuisto on otettu suunniteltuun käyttöönsä
- Vakuutta kerrytetään vuoden välein
 - Vakuuden määrä kasvaa kun riskit hankkeen toteutuskelpoisuudesta pienenevät
 - Kannustaa hankkeen toteutumisen kannalta olennaisten tutkimusten tekemiseen mahdollisimman pian hyödyntämisluvan myöntämisen jälkeen
- Vakuus vapautetaan, kun tuulivoimapuisto on otettu suunniteltuun käyttöönsä ja hyödyntämisluvan ehtoja on noudatettu
- Vakuus menetetään, jos hyödyntämislupa on peruttu tai siitä on luovuttu
- Vakuus voidaan menettää osin tai kokonaan, jos hyödyntämisluvan ehtoja on rikottu eikä luvanhaltija ole kohtuullisessa ajassa korjannut menettelyään
- Vakuuden määrästä säädetään asetuksella

Hyödyntämismaksu

- Hyödyntämisluvan haltijan suoritettava Energiavirastolle
- Määränä voittaneeseen tarjoukseen sisältynyt tarjottu hyödyntämismaksu
- Voi olla myös nolla, jos alueelle ei ole asetettu minimihintaa
- Maksettaisiin siitä alkaen, kun tuulivoimapuisto on otettu suunniteltuun käyttöön
- Hyödyntämismaksusta säädetään tarkemmin asetuksella
 - Maksu voisi perustua asennetun tuotantokapasiteetin määrään
 - Sähkön markkinahinnan kehitys voisi vaikuttaa maksun määrään viitehinnan kautta

Hyödyntämisluvan muuttaminen

- Hyödyntämisluvan ehtoja voidaan muuttaa tietyissä tilanteissa
 - On tarve varmistaa, ettei kansallinen turvallisuus vaarannu
 - EU-säädöksessä tai kansainvälisessä sopimusvelvoitteessa on tapahtunut muutos
 - Toiminnan ulkopuoliset olosuhteet ovat muuttuneet olennaisesti
- Hyödyntämisluvan ehtoja voidaan muuttaa luvanhaltijan hakemuksesta
 - Muuttaminen on harkinnanvaraista
 - Laadullisten tekijöiden noudattamista koskevia ehtoja voidaan muuttaa vain yllä mainituissa tilanteissa erityisestä syystä
 - Hyödyntämismaksua ei voida muuttaa

Hyödyntämisluvan siirrettävyys

- Valtioneuvosto voi luvanhaltijan hakemuksesta siirtää hyödyntämisluvan toiselle yritykselle tai yhteisölle, jos
 - Ei ole painavia perusteita epäillä siirron vaarantavan kansallista turvallisuutta
 - On ilmeistä, että toiminta jatkuu lupaehtojen mukaisena eikä valtioneuvostolla ole perusteita epäillä, ettei siirronsaaja kykenisi niitä noudattamaan
- Luvanhaltija voi pyytää ennakkopäätöksen siirron vaikutuksesta lupaan

Ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuus

- Hyödyntämisluvan haltijan on ilmoitettava sen osakeomistuksessa tapahtuneista vähäistä suuremmista muutoksista sekä vastaavassa tosiasiallisessa vaikutusvallassa tapahtuneista muutoksista
 - Yli 10 prosentin muutokset
 - Ilmoituksen johdosta valtioneuvoston olisi harkittava, onko hyödyntämisluvan peruutukselle edellytyksiä
- Luvanhaltija voi pyytää valtioneuvostolta ennakkopäätöksen osakeomistuksen tai vastaavan tosiasiallisen vaikutusvallan muutoksen vaikutuksesta lupaan

Hyödyntämisluvan peruuttaminen

- Valtioneuvosto voi peruuttaa hyödyntämisluvan tietyissä tilanteissa
 - Luvanhaltija on rikkonut tämän lain säännöksiä tai olennaisesti hyödyntämisluvan ehtoja eikä luvanhaltija kehotuksesta huolimatta kohtuullisessa määräajassa korjaa menettelyään
 - On painavia perusteita epäillä kansallisen turvallisuuden vaarantuvan
 - Luvanhaltija on kilpailutuksessa antanut vääriä tai puutteellisia tietoja kilpailutuksen lopputuloksen kannalta olennaisista seikoista
 - Luvanhaltija siirtää luvan toiselle yritykselle tai yhteisölle
 - Luvan nojalla ei harjoiteta toimintaa
- Valtioneuvoston on peruutettava hyödyntämislupa, jos luvanhaltija ei aseta edistämismaksua tai kerrytä sitä säädetyssä ajassa eikä kehotuksesta huolimatta kohtuullisessa määräajassa korjaa menettelyään

Hyödyntämisluvasta luopuminen

- Luvanhaltija voi luopua hyödyntämisluvasta ilmoittamalla asiasta

Valvonta

- Valvontaviranomaisia ovat Rajavartiolaitos ja Energiavirasto
- Rajavartiolaitos valvoo fyysisesti talousvyöhykkeellä tehtävää toimintaa
- Energiavirasto valvoo muilta osin

Muutoksenhaku

- Energiaviraston kilpailutuksen tulosta koskevaan päätökseen, kilpailutuksen ulkopuolelle sulkemista koskevaan päätökseen ja edistämisvakuuden vapauttamista koskevaan päätökseen voi vaatia oikaisua
- Energiaviraston muihin päätöksiin sekä oikaisuvaatimuksen johdosta antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla Vaasan hallinto-oikeuteen
- Kilpailutuksen tulosta koskeva valitus on käsiteltävä kiireellisenä

Keskeisimmät muutokset talousvyöhykelakiin

- Suomen ja EU:n sähkö- ja kaasumarkkinoista annettu lainsäädäntö tulee sovellettavaksi talousvyöhykkeelle rakennettaviin rakennelmiin sekä kaapeleihin ja putkiin, jotka ovat yhteydessä niihin
 - Sähkömarkkinalain hankelupa suurjännitejohdolle tarvitaan jatkossa
 - Sähkömarkkinalakiin on erillisessä lakihankkeessa tulossa talousvyöhykkeeseen liittyviä muutoksia – tarkoitus mm. selkeyttää lain soveltamista talousvyöhykkeen hankkeisiin
- Merituulivoimala tarvitsee jatkossa lentoesteluvan (ilmailulaki)
- Vetylaitos tarvitsisi kemikaaliturvallisuusluvan (kemikaaliturvallisuuslaki)
- Jätelakia tulisi noudattaa talousvyöhykkeellä kokonaisuudessaan
- Ehdotetut talousvyöhykelain muutokset eivät koske nykyisenlaisia kaapeleita ja putkia, jotka eivät liity talousvyöhykerakentamiseen

Lakiin liittyvät muut lakihankkeet

- Verotus-HE
 - Valtiovarainministeriön valmistelussa on toinen HE, joka koskee talousvyöhykkeen tuloverotusta ja kiinteistöverotusta
 - VM:n tavoitteena on edetä samassa aikataulussa merituulivoima-HE:n kanssa
 - Tuloverotus: Varmistetaan Suomen verotusoikeus talousvyöhykkeellä harjoitettavasta toiminnasta. Käytännössä tämä tarkoittaisi, että talousvyöhykkeellä harjoitettava toiminta tulisi normaalin yhteisöveron piiriin
 - Kiinteistöverotus: Kiinteistöverotuksen piiriin kuuluisivat Suomen talousvyöhykkeellä olevat rakennukset ja rakennelmat – lisäksi ehdotukset veroprosentista ja verotuoton jakautumisesta
- Rakentamisvaatimukset ja purkaminen
 - Nyt valmistelussa olevassa HE:ssa ei ole vielä mukana talousvyöhykkeen merituulivoimaloita (ja muita rakennuksia) koskevia rakentamisvaatimuksia (tekniset vaatimukset), eikä säännöksiä purkamisesta
 - Myös tämä kokonaisuus vaatii säädösmuutoksia, joiden osalta keskustelut ministeriöiden välillä ovat vielä kesken

Asetus

- Asetuksella voidaan säätää tarkemmin seuraavista:
 - Kilpailutuksen järjestäminen
 - Esivalintakriteerit
 - Hyödyntämismaksu
 - Kilpailutusmenettely
 - Tarjousten arviointi
 - Valintakriteerit
 - Voittajan ratkaisu tasatilanteessa
 - Tarjous
 - Kilpailutukseen osallistuminen
 - Vakuudet
 - Hyödyntämislupahakemus

Aikataulu

- Laki
 - Hallituksen esitys lausunnoilla 23.5.-4.7.2024
 - Tavoitteena antaa HE eduskunnalle syksyllä 2024
 - Voimaan aikaisintaan vuoden 2025 alussa
- Asetus
 - Valmistelu aloitetaan viimeistään syksyllä 2024
 - Sidosryhmäyhteistyön muodot tarkentuvat myöhemmin
 - Voimaan kesään 2025 mennessä

1. kilpailutuksen aikataulu

